

KÖNYVSZEMLE

Kóbor Márta, Csikai Zsuzsanna (szerk.)
IRÁNYTÚ az egyetemi fordítóképzéshez.
A kompetenciafejlesztés új fókuszai.

Pécs: Kontraszt, 2017. 302 p.
ISBN: 978-615-80252-5-6

A tanulmánykötet célja egyrészt a fordítás-
oktatásban felmerülő aktuális kérdések
bemutatása, másrészt olyan módszertani
megoldások felvázolása, melyek segítséget
nyújthatnak a fordításoktatásban résztvevő
szakemberek mindennapi munkájában. A kö-
tetben a terület ismert kutatói és gyakorló
oktatói fejtik ki nézeteiket a jelen és a jövő
fordítási trendjeiről, valamint az eddig elért
eredmények és vívmányok összegző áttekin-
tése után gyakorlati kézikönyv formájában
adnak tanácsot a fordítási szakma minden
érintettjének a hatékony és sikeres munka-
végzés érdekében.

A fordításpedagógiai kötet ötletét Klaudy
Kinga, a fordítástudomány hazai megterem-
tője, nemzetközileg elismert kutatója és ok-
tatója adta. Arra bátorította a hazai fordítá-
soktatással foglalkozó intézmények oktatóit,
hogy módszertani tanulmányokkal segít-
sék egymás munkáját, és járuljanak hozzá
a fordításpedagógia hazai szakirodalmának
bővítéséhez. A javaslatot a Pécsi Tudomány-
egyetem két oktatója, Kóbor Márta és Csikai
Zsuzsanna karolta fel, akik nemcsak egy kö-
tet megjelenését álmodták meg, hanem remé-
nyeik szerint ennek a kiadványnak folytatása
is lesz az elkövetkezendő évek során.

A jelen kötetben szereplő tanulmányok
szerint 2017-ben a fordításoktatás fő feladata
azon új kompetenciák fejlesztése, amelyeket
folyamatosan változó világunkban a technol-
ógia fejlődése és ezáltal a fordítói szakma
átalakulása hív életre. A cikkek főként a for-
dítási/fordítói kompetenciához tartozó három
fő készség, a célnyelvi kompetencia, a tech-

nológiai kompetencia és a csapatmunkában
történő fordítás fejlesztésével foglalkoznak.

A kötetet Kóbor Márta bevezető írása in-
dítja, amelyben a szerző arra hívja fel a fi-
gyelmet, hogy a digitális fejlődésnek elértük
azt az időszakát, amikor az információkere-
sés korszakából átléptünk a „találatok ko-
rába” (5). Ez az új világ új kompetenciákat
igényel, mivel a keresés helyett a szelektálás,
a gyors és tudatos döntéshozatal, a megren-
delői igényekhez való igazodás a fordítóktól
elvárt alapkészség. A kompetenciák világába
Fischer Márta (BME) tanulmánya vezeti be
az olvasót, akinek irányadó szakmai írása
kiindulópontként szolgált a kötet cikkeinek
felosztásához. A nemzetközi kompetencia-
modellek összehasonlítása során három fő
kompetenciaterületet különít el, melyek a je-
len fordítói számára alapvető fontosságúak.
Az egyik terület közvetlenül a fordítási te-
vékenységhez kapcsolódik (nyelvi, kulturá-
lis és szakmai kompetencia), a másik terü-
let a technológiai jártasságot hangsúlyozza,
a harmadik terület pedig a fordítási tevékeny-
ség folyamatához (együttműködés nyelvi
szolgáltatókkal, projektmunka, önmenedzs-
ment) köthető.

Habár a könyv három fő kompetencia-
területre fókuszál, ezek a kompetenciák egy-
mástól nem különíthetők el. A kompetenciák
egysége adja a fordítási/fordítói kompeten-
ciát, és ebből a szempontból indokolt és cél-
ravezető a kötet belső utalásainak láncolata,
azaz a szerzők utalása egymás műveire. Így
az az olvasó is, aki eredetileg csak egy kom-
petenciaterület fejlesztési lehetőségeire volt
kíváncsi, kedvet kaphat, hogy más kompe-
tenciaterületeket bemutató írásokban is el-
mélyedjen, és felfedezze, hogyan alkotnak
egységet a kötet cikkei és az egyes kompe-
tenciaterületek.

A kötet első része főként az anyanyelvi
kompetencia szükségességére hívja fel a fi-
gyelmet, mely nemcsak a célnyelvi szöveg-
al-

kotáshoz, hanem a célnyelvi szövegek lektorálásához is elengedhetetlen. Dudits András (Szegedi Tudományegyetem) a tudatos fordítói döntések meghozatalához szükséges deklaratív tudás elsajátításának fontosságát állítja a középpontba. Ehhez egyrészt azoknak a kognitív folyamatoknak a tudatosítására van szükség, amelyek a fordítás folyamatát kísérik. Mivel az automatikus és kontrollált kognitív folyamatok alkotják a fordítás során megjelenő nyelvi folyamatok alapját, minél inkább tudatosítjuk ezeket a mechanizmusokat, annál hatékonyabban tudjuk alkalmazni ezeket az ismereteket a gyakorlati fordítási feladatok során.

Csatár Péter (Debreceni Egyetem) is a nyelvi kompetencia fontosságát hangsúlyozza, és az anyanyelvi kompetenciát a fordítási/fordítói kompetencia alkotóelemének tekinti. Az anyanyelvi kompetencia két fejlesztési módját javasolja: a célnyelvi szövegalkotást és a fordítási szövegalkotást. Az anyanyelvi kompetencia fejlesztésére az átváltási műveletek tipológia szerinti gyakoroltatása is megfelelő lenne, de – ahogy Csatár Péter is megállapítja – ehhez egyelőre hiányzik a gyakorlókönyvi adaptáció. Csatár számos magyar nyelvhelyességi példát hoz (határozói igeneves szerkezet, terpeszkedő szerkezet, célnyelvi kollokációk, téma-réma tagolás), melynek helyes használata eredeti célnyelvi vagy fordított célnyelvi szövegalkotás során a fordító-hallgatókkal gyakoroltatható.

Robin Edina (ELTE) az anyanyelvi kompetencia lektorálásban betöltött szerepét emeli ki. A lektori kompetenciát megkülönbözteti a fordítói kompetenciától, mivel más készségek fejlesztése szükséges a lektorok számára, hogy megfelelő minőségű és hatékony munkát tudjanak végezni. Robin szerint a lektori kompetencia nem velünk született, hanem tanítható és tanulható ismeret- és készségegyüttes. A lektorálás oktatásának módszertani leíró részében Robin hangsúlyozza a lektorálással kapcsolatos elméleti tudás megszerzésének fontosságát (a lektó-

rálás fajtái, a lektori kompetencia, a lektori műveletek, a lektori etika), majd e deklaratív tudás ismeretében kerülhet sor már gyakorlati feladatokon keresztül a procedurális készségek elsajátítására.

Az első egységet Zachar Viktor (ELTE) cikke zárja, aki a sajtófordítás fordításoktatásban játszott szerepéről ír. A sajtófordítás mind a fordítás oktatása során, mind pedig a valós fordítási feladatok között megjelenik. Ez utóbbira számos példát hoz Zachar: próbafordítások, sajtóközlemények fordítása, munkatársi újságokban megjelenő cikkek fordítása, nemzetközi hírügynökségektől átvett hírek. A gazdasági/pénzügyi témájú sajtócikkek fordításán kívül az egyetemi oktatásban fontosnak tartja az „autentikus projektek” (116) megjelenítését is, pl. egyes Wikipédia szócikkek fordítási feladatként történő beemelését a tananyagba.

A technológiai kompetenciáról szóló második nagy egységben Seidl-Péché Olívia (BME) az integrált fordítási környezetek (MemoQ, Trados), a terminológiai munkához szükséges technológiai eszközök és a dokumentummenedzsment-rendszerek hallgatókkal történő megismertetését tartja fontosnak a nyelvi kompetencia fejlesztésén túl. Ehhez integrált módszertant javasol, azaz az elektronikus tanulási környezetek használatát ötvözné a hálózatos tanulással és a frontális tantermi oktatással. Ugrin Zsuzsanna (BME) is a fordítási környezetek használatának megkerülhetetlenségéről ír. Tanulmányában a CAT-eszközök közül egyes terminológiaekezelő szoftverek (SDL MultiTerm és MemoQ), valamint felhőalapú tartalommegosztó és -szerkesztő platformok (Google Drive) oktatásban történő használatának módszertanát mutatja be. Mohácsi-Gorove Anna (ELTE) a gépi fordítás és utószerkesztés oktatásba történő beillesztését emeli ki. A gépi fordítást támogató eszközök között megkülönböztet általános (Google Translate, BabelFish) és specializált (Globalease, Systran) rendszereket. Míg az előbbieket ingyenesek, tehát a fordításoktatásban könnyebben felhasz-

nálhatóak, a fordítási minőségük alacsony, az utóbbiak viszont már utószerkesztésre alkalmas fordított szövegeket tudnak előállítani, de finanszírozási nehézségek miatt az egyetemek számára nem elérhetőek. Megoldási lehetőséget az oktató intézmények és a fordításslégtartók közötti szoros együttműködésben, illetve a gyakorló utószerkesztők és fejlesztők oktatásba való bevonásában lát.

A harmadik részben a csapatmunka fontossága kerül előtérbe. Balogh Dorka (PPKE) és Lesznyák Márta (Szegei Tudományegyetem) a projekt módszert vezették be a jogi fordításba. A két intézmény hallgatói különböző szerepekbe bújva (projektmenedzser, terminológus, lektor) projektmunka keretében, a hivatásos fordítók munkakörülményeit szimulálva, egy hosszabb terjedelmű szöveg adott határidőre történő elkészítését kapták feladatul. Ez a feladat azokat a „puha” készségeket fejleszti (együttműködés, autonóm munkavégzés, határidő betartása), amelyek a fordítási piacon fontos szerephez jutnak. Németh Gabriella az OFFI egyetemi hallgatók számára kidolgozott gyakornoki programját, valamint mentorprogramját mutatja be. A programokban résztvevő fordítótanoncok megismerhetik egy nagy állami fordító cég mindennapjait és a csapatmunka részei lehetnek. Zimányi Krisztina (Universidad de Guanajuato, Mexikó) az önkéntes fordítók világába enged bepillantást. Az önkéntes fordítók munkája megosztja a hivatásos fordítók közösségét. Zimányi az önkéntes fordítás terminológiai, minőségi, technikai, didaktikai és etikai szempontú megközelítését járja körbe tanulmányában. Vándor Judit (Pannon Egyetem) a fordítás etikai kérdésével foglalkozik. A fordító felelősséggel tartozik munkájáért, így a képzésbe érdemes belevenni az alkalmazott etika bizonyos témaköreit, és megvitatni a hatalom, az ideológia, a felelősség és a láthatóság kérdéseit fordítástudományi szempontból.

A kötetet záró két tanulmány összegzés és kitekintés is egyben. A képzési és kimeneti

követelményrendszer folyamatos revíziójának fontosságáról ír Sohár Anikó (PPKE), mivel a fordításoktató intézmények fő célkitűzése, hogy naprakész tudást adjanak és igazodjanak az új trendekhez. Mivel ezt a tudást pedig folyamatosan értékelni kell, Dróth Júlia (KRE) cikke a fordításpedagógia ezen kérdésköréhez szolgáltat gyakorlati támpontokat.

A kötet a két bevezető és a két jövőre tekintő írással együtt a fordításoktatás prominens képviselőinek összesen tizenöt tanulmányát tartalmazza. Azok számára, akik még most ismerkednek a fordítói világgal és esetleg a fordítói szakma választását fontolgatják, talán érdemes lett volna röviden bemutatni a szerzők fordítással és oktatással kapcsolatos hátterét. Ez lehetőséget adhatott volna arra is, hogy az olvasók megismerhessék a hazai fordítóképző intézmények színes világát.

A kötet által kitűzött célhoz – a fordításoktatás legújabb kihívásainak és módszertani megoldásainak feltérképezéséhez – kapcsolódik az IRÁNYTŰ portál, mely az iranytuportal.hu webhelyen érhető el. A portál fórumot teremt az együttgondolkodáshoz, és platformot biztosít a bevált módszertani megoldások megosztásához.

A kiadvány egységes és kerek képet ad a fordításoktatás jelenlegi feladatairól, a linearitást pedig a kiadvány sorozattá alakítása adhatná meg. Az egyes köteteket alkotó cikkek kis halmazai így a fordításoktatás tudásláncát alkotják meg a jövőben. Jelen kötet a hazai fordításoktatás által 2017-ben legfontosabbnak tartott területeket és irányokat mutatja meg mintegy iránytűként. Kíváncsian várom, hogy az iránytű merre mutat a jövőben.

Malaczkov Szilvia